

Tomasz Domański

DWÓR NA JEDWABNYM SZLAKU

koncepcja filmu
dokumentalnego

Beyond Consulting

Przedstawiony dokument jest szkicem opowieści, która mogłaby stać się pełnometrażowym filmem fabularnym lub wieloodcinkowym serialem. Losy Stanisławy i Henryka Witaczków łączą w sobie skalę wielkiej epiki z intymnością osobistego dramatu.

To historia jak z kart „Lalki” Bolesława Prusa – opowieść o idealizmie, pracy organicznej i wierze w siłę nowoczesnego przemysłu. Historia powrotu z Gruzji do odrodzonej Polski i budowania od podstaw krajowego jedwabnictwa – z rozmachem, wizją i odwagą przekraczania granic niemożliwego.

A zarazem to opowieść o moralnej próbie czasu wojny – o ludziach, którzy ryzykując własne życie, ratowali innych. O przedsiębiorcach, którzy w godzinie próby stali się konspiratorami i opiekunami setek istnień. W tym wymiarze ich los przywołuje skojarzenia z dramatem „Listy Schindlera” – historią odwagi, odpowiedzialności i cichego bohaterstwa.

W życiu rodzeństwa Witaczków splatają się wielkie idee i osobiste wybory. Jest tu wątek miłości i lojalności rodzeństwa, jest cena sukcesu, jest dramat utraty wszystkiego po wojnie. Jest wreszcie pytanie o sens pracy, o pamięć i o to, jak historia obchodzi się z tymi, którzy ją współtworzyli.

To gotowy materiał na epicką opowieść o marzeniu, które zmienia rzeczywistość. O odwadze, która nie potrzebuje rozgłosu. I o ludziach, którzy swój własny Jedwabny Szlak wytyczyli w sercu Mazowsza.

To historia, która wciąż czeka, by opowiedzieć ją w pełnej skali.

PITCH PROJEKTU

W podwarszawskim Żółwinie stoi XIX-wieczny dwór. Na pierwszy rzut oka – kolejna zabytkowa rezydencja wśród mazowieckich drzew. W rzeczywistości to miejsce, w którym splatają się wielkie idee, odwaga i dramat XX wieku.

To tutaj żyli Stanisława i Henryk Witaczkowie – pionierzy polskiego przemysłu jedwabniczego. Wizjonerzy, którzy po powrocie z Gruzji do odrodzonej Polski stworzyli od podstaw nowoczesny ośrodek produkcji jedwabiu. Ich działalność była symbolem pozytywistycznej energii II Rzeczypospolitej: wiary w rozwój, przedsiębiorczość i budowę silnego państwa.

Ale to tylko pierwszy akt tej historii.

W czasie II wojny światowej dwór w Żółwinie stał się azylem. Witaczkowie, ryzykując życie, ukrywali setki osób – wysiedleńców, warszawiaków po upadku Powstania, ludzi zagrożonych wywózką. Z przedsiębiorców stali się konspiratorami i opiekunami. Ich historia nabiera wymiaru moralnego dramatu – opowieści o odpowiedzialności i cichym bohaterstwie.

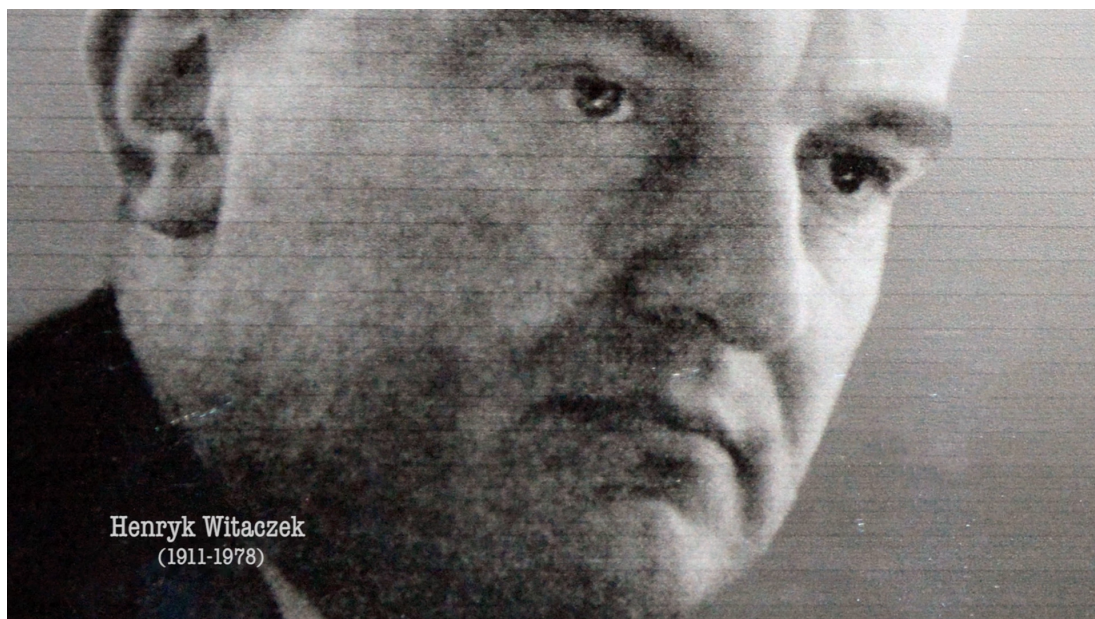
Po wojnie stracili wszystko. Ich majątek znacjonalizowano, a dzieło życia przejęło państwo. Pozostała pamięć – i pytanie o cenę odwagi w świecie, który zmienia reguły gry.

Film „Dwór na Jedwabnym Szlaku” to kilkunastominutowy dokument oparty na archiwaliach, świadectwach i współczesnych zdjęciach miejsca, które znów tętni życiem. Warstwa wizualna łączy eleganckie, nastrojowe zdjęcia z animowanymi fotografiami archiwalnymi i dynamicznym montażem muzycznym. Narracja prowadzona jest przez lokalnych historyków, przedstawicieli środowiska jedwabniczego oraz obecnych właścicieli dworu.

Projekt ma podwójny potencjał:

1. Jako film dokumentalny – budujący tożsamość lokalną i przywracający pamięć o zapomnianych bohaterach polskiej przedsiębiorczości. 2. Jako punkt wyjścia do pełnometrażowego filmu fabularnego lub serialu historycznego – łączącego wątki przemysłowej modernizacji II RP, dramat wojenny oraz powojenną konfiskatę majątku.

To opowieść o marzeniu, które zmienia rzeczywistość. O rodzeństwie połączonym wspólną wizją. O odwadze, która nie potrzebuje pomników. To gotowy materiał na epicką historię o polskim kapitale, moralnym wyborze i cenie wolności.

SYNOPSIS

W Żółwinie stoi XIX-wieczny dwór o bogatej historii, nierozzerwalnie związanej z przedwojennym Milanówkiem. Niegdyś należał do twórców polskiego przemysłu jedwabniczego – rodzeństwa Stanisławy i Henryka Witaczków. Historia tego miejsca, obejmująca lata 1924–1948, staje się pretekstem do przypomnienia tych wybitnych postaci.

Witaczkowie byli pionierami polskiej przedsiębiorczości w odrodzonej II Rzeczypospolitej, a zarazem ludźmi wielkiej odwagi – w czasie okupacji ratowali setki osób przed represjami niemieckiego terroru. Do dziś wielu mieszkańców Milanówka zachowuje o nich wdzięczną pamięć.

W okresie, gdy dwór należał do Witaczków, gościł on wybitne postaci ze świata kultury i nauki, a także udzielał schronienia uciekinierom z Kresów oraz mieszkańcom Warszawy po upadku Powstania Warszawskiego. W czasach PRL majątek stał się własnością państwa. Obecnie jest prywatną rezydencją oferującą kameralne pokoje hotelowe i przestrzenie konferencyjne.

Film otwiera seria krótkich, nastrojowych ujęć: dworu w Żółwinie, archiwalnych map, zabudowań Centralnej Doświadczalnej Stacji Jedwabniczej, milanowskich willi oraz fotografii Henryka i Stanisławy Witaczków i innych osób związanych z historią tego miejsca.

Oś narracyjną stanowią najważniejsze fakty, anegdoty i ciekawostki z życia rodzeństwa Witaczków. Historia opowiadana jest poprzez wypowiedzi kilku bohaterów: lokalnego historyka lub przewodnika (geneza dworu i kontekst historyczny), przedstawicieli Stowarzyszenia Muzeum Jedwabnictwa Milanowskiego (życie Witaczków i rozwój milanowskiego jedwabnictwa) oraz obecnych właścicieli dworu (proces rewitalizacji i współczesna funkcja obiektu). Wypowiedzi ilustrowane są współczesnym i archiwalnym materiałem fotograficznym i filmowym udostępnionym przez instytucje publiczne i osoby prywatne.

Warstwa wizualna wykorzystuje m.in. efekty slow motion, time-lapse oraz animowane fotografie 3D. Wywiady realizowane są na tle typu *green screen*, co umożliwia w postprodukcji zastąpienie tła materiałem ilustracyjnym. Całość dopełnia zróżnicowana, dynamicznie budowana ścieżka muzyczna.

Film może mieć formę kilkunastominutowego lub dłuższego materiału dokumentalno-promocyjnego. Jego celem jest utrwalenie pamięci o Stanisławie i Henryku Witaczkach oraz zwrócenie uwagi na bogatą historię Milanówka i okolic. Projekt adresowany jest zarówno do mieszkańców miasta, jak i do osób zainteresowanych historią polskiego przemysłu jedwabniczego oraz Podwarszawskiego Trójkąta Ogrodów. Film przeznaczony będzie do rozpowszechnienia w czasie publicznych pokazów, w Internecie, a także do prezentowania w muzeach, bibliotekach i szkołach.

SZKIC NARRACJI LEKTORSKIEJ

Jedwabny Szlak to legendarna droga łącząca Chiny z Europą. To egzotyczne towary i karawany podążające w dalekie światy. Mało kto jednak wie, że swój własny Jedwabny Szlak ma także podwarszawski Milanówek. To tutaj historia wielkiego marzenia spłotła się z ciszą mazowieckiego krajobrazu.

W centrum tej opowieści stoi dwór w Żółwinie. Wybudowany w połowie dziewiętnastego wieku, przechodził z rąk do rąk, zmieniał właścicieli i był świadkiem przemijania epok. Aż w 1940 roku trafił do człowieka, który widział dalej niż inni.

Henryk Witaczek to twórca polskiego jedwabnictwa, założyciel Centralnej Doświadczalnej Stacji Jedwabniczej w Milanówku. To człowiek, który uwierzył, że Polska może produkować własny jedwab. Do Żółwina wprowadził się razem z siostrą Stanisławą, swoją najbliższą współpracownicą i współtwórczynią tego przedsięwzięcia.

W majątku posadzono morwy, rozpoczęto hodowlę jedwabników i szkolono młodzież. Z niewielkiego ośrodka wyrosło centrum współpracujące z tysiącami hodowli w całym kraju. Polski jedwab zastępował importowane tkaniny. W milanowskiej manufakturze powstawały eleganckie sukienki, połyskujące tafty i miękkie atłasy. Jedwab z Milanówka służył jednak nie tylko modzie – tworzono z niego także materiały do spadochronów i specjalistyczne tkaniny techniczne.

Dwór w Żółwinie tętnił życiem. Bywali tu pisarze, artyści i podróżnicy: Maria Dąbrowska, Ewa Szelburg-Zarembina oraz Ferdynand Antoni Ossendowski – człowiek legenda, który właśnie tutaj, po burzliwym życiu spędził swoje ostatnie dni.

Potem przyszła wojna. Dwór stał się schronieniem dla wysiedleńców z Wielkopolski i Kresów, a po upadku Powstania Warszawskiego także dla mieszkańców stolicy. Witaczekowie ukrywali ludzi, ratowali ich przed wywózką, ryzykowali wszystko. Mimo że przez majątek przewijały się dziesiątki osób, nikt nie zdradził tej jakże ryzykownej działalności.

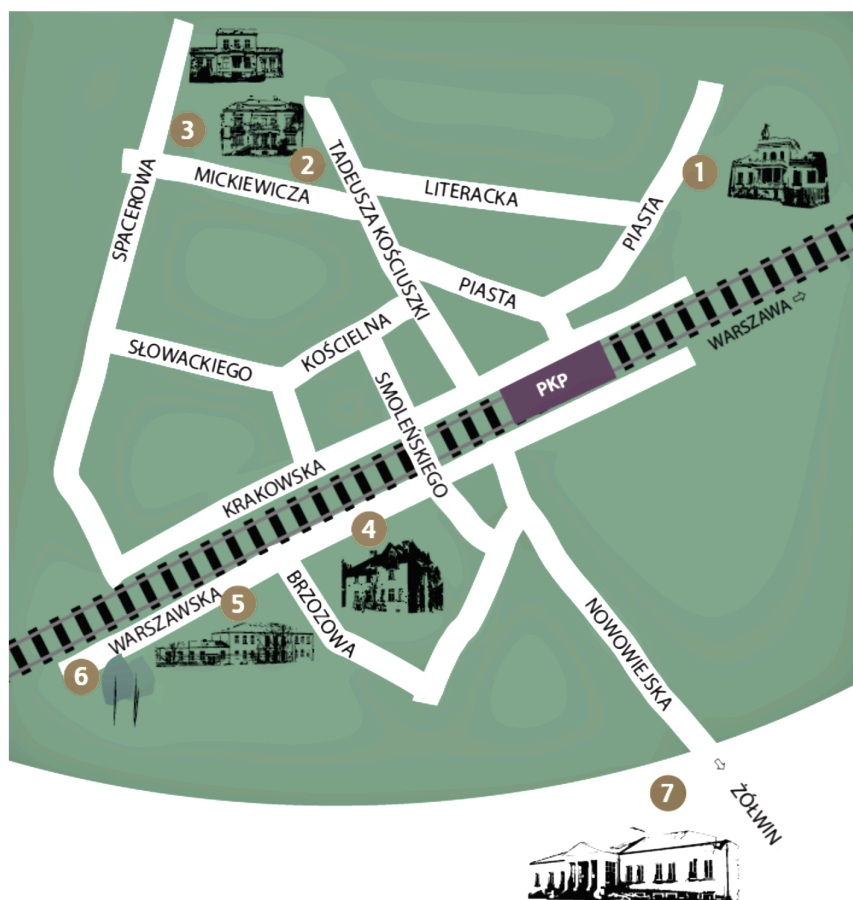
Po wojnie przyszła nowa rzeczywistość. Majątek skonfiskowano, a fabrykę znacjonalizowano. 17 stycznia 1945 roku do Warszawy wkroczyła Armia Czerwona. Dzień później Henryk Witaczek został dyrektorem fabryki – już jednak nie jako właściciel, lecz jako urzędnik pod nadzorem nowych władz. W 1948 roku stracił ostatecznie swoje przedsiębiorstwo.

Dwór w Żółwinie ucichł. Nieremontowany z roku na rok popadał w ruinę. Wydawało się, że historia dobiegła końca.

Dziś jednak odrestaurowany majątek znów tętni życiem. Otoczony parkiem ze stuletnimi drzewami, stał się miejscem spotkań i odpoczynku. To nie tylko hotel. To miejsce pamięci, ślad odwagi i dowód, że wielkie idee mogą rodzić się daleko od światowych metropolii.

Bo Jedwabny Szlak czasem zaczyna się tam, gdzie najmniej się tego spodziewamy. W Żółwinie.

MILANOWSKI JEDWABNY SZLAK

1. Willa Józefina, ul. Piasta 13, Milanówek
2. Willa Emanów, ul. Mickiewicza 4, Milanówek
3. Willa Matulinek, ul. Mickiewicza 8/10, Milanówek
4. Willa Księżanka, ul. Warszawska 52, Milanówek
5. Fabryka Jedwabiu (CDSJ), ul. Brzozowa 1, Milanówek
6. Drzewa morwowe, ul. Brzozowa 1, Milanówek
7. Dwór w Żółwinie, ul. Nadarzyńska 21, Żółwin

źródło: <https://milanowek.pl/jedwabny-szlak.html>

stoisko CDSJ, Poznań 1938

praca w tkalni jedwabiu

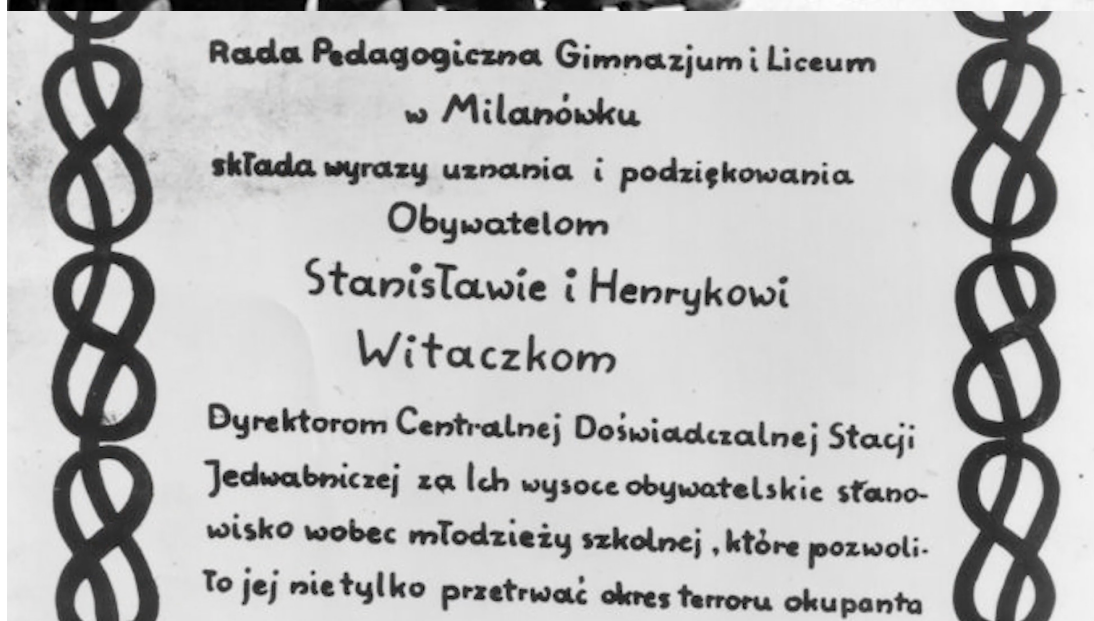

ekspozycja produkcji spadochronów

Janusz Montwiłł
w laboratorium CDSJ

wydawanie posiłków w czasie okupacji

pochód pierwszonojowy, 1947

Jedwabny Szlak Milanówka i okolic powstał dzięki współpracy Stowarzyszenia Muzeum Jedwabnictwa Milanowskiego z Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku, Urzędem Miasta Milanówka, Zgromadzeniem Sióstr Urszulanek SJK w Milanówku, a także z paniami Grażyną Adamską, Małgorzatą Dygas, Sylvie Prokopowicz i Małgorzatą Trębińską. Partnerami przedsięwzięcia były również: Gimnazjum Społeczne MTE, Społeczne Liceum Ogólnokształcące nr 5 STO w Milanówku oraz Nowa Prywatna Szkoła Podstawowa w Milanówku.

Realizacja projektu była możliwa dzięki finansowemu wsparciu Fundacji Banku Zachodniego WBK w ramach programu „Tu mieszkam – tu zmieniam”.

Szlak Jedwabny stanowi – obok Wirtualnego Muzeum Jedwabnictwa Milanowskiego – kolejne przedsięwzięcie prowadzące do utworzenia stacjonarnego Muzeum Jedwabnictwa, będącego strategicznym i docelowym projektem Stowarzyszenia.